EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 29.4.2020.
COM(2020) 184 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS

EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN REVĪZIJAS PALĀTAI

Patērētāju, veselības, lauksaimniecības un pārtikas izpildaģentūras, Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūras, Inovācijas un tīklu izpildaģentūras, Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras, Pētniecības izpildaģentūras un Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūras novērtējums

{SWD(2020) 73 final} - {SWD(2020) 74 final} - {SWD(2020) 75 final} -
{SWD(2020) 76 final} - {SWD(2020) 77 final} - {SWD(2020) 78 final}

Ievads

Lai sasniegtu savus mērķus, Eiropas Savienība, izmantojot dažādas finansēšanas programmas, atbalsta daudzveidīgas politikas jomas. Šīs programmas nodrošina dotācijas un citu veidu finansējumu dalībvalstīm, uzņēmumiem, pētniekiem, nevalstiskajām organizācijām u. c. Saskaņā ar Līguma par ES darbību 317. pantu Komisija ir atbildīga par budžeta īstenošanu. Saskaņā ar Finanšu regulas 62. pantu Komisija budžetu izpilda tieši, dalītajā pārvaldībā kopā ar dalībvalstīm vai netieši, uzticot budžeta izpildes uzdevumus trešām personām (piemēram, trešām valstīm, dalībvalstu organizācijām, starptautiskām organizācijām, publiskā un privātā sektora partnerības struktūrām).

Komisija 2003. gadā pieņēma lēmumu, ka tieši pārvaldītu programmu gadījumā būtu atbilstīgi deleģēt izpildaģentūrām tādu konkrētu uzdevumu pārvaldību, kas ir saistīti ar dažu programmu īstenošanu, ļaujot Komisijai koncentrēties uz tās pamatuzdevumiem. Šīs aģentūras tika izveidotas[1] kā specializētas struktūras ar mērķi konkrēta projekta darbības laikā izpildīt dažus konkrētus uzdevumus, izpildīt budžetu un sniegt relevantu informāciju politikas veidotājiem. Izpildaģentūras ir neatkarīgas struktūras, kuras uzrauga Komisija.

Aģentūras, lai sasniegtu savus mērķus, īsteno dotāciju un publiskā iepirkuma procedūras, pārvalda līgumus un īsteno nepieciešamās budžeta procedūras. Turklāt aģentūras sniedz atbalstu programmu īstenošanā, piemēram, vācot, apstrādājot un darot pieejamu informāciju par programmas īstenošanu. Tās pārrauga projektu norisi un ietekmi. Tās informē potenciālos pieteikuma iesniedzējus par finansējuma iespējām un palīdz pieteikuma iesniedzējiem un maksājumu saņēmējiem piemērot procedūras. Tās informē Komisiju par programmu īstenošanu, projektu rezultātiem un ietekmi. Tomēr ārpakalpojumu piesaistei pārvaldības uzdevumu veikšanai vajadzētu palikt atbilstošai iestāžu sistēmas ierobežojumiem, kā noteikts Līgumā. Tas nozīmē, ka piesaistīt ārpakalpojumus nevajadzētu attiecībā uz uzdevumiem, kuri saskaņā ar Līgumu uzticēti iestādēm un kuru izpildei ir nepieciešama rīcības brīvība politisko lēmumu pārvēršanai rīcībā. Turklāt attiecībā uz ārpakalpojumu piesaisti būtu jāveic izmaksu un ieguvumu analīze.

Pašlaik sešas izpildaģentūras pārvalda finansēšanas programmas pētniecības un inovācijas izglītības, pilsonības, kultūras, vides, rīcības klimata politikas jomā, transporta, enerģijas, telesakaru, lauksaimniecības, pārtikas, veselības, patērētāju, konkurētspējas, mazo un vidējo uzņēmumu jomās.

Izpildaģentūra	**Darbinieku skaits (avots: gada budžets)**						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Patērētāju, veselības, lauksaimniecības un pārtikas izpildaģentūra (*CHAFEA*)	50	51	60	65	71	76	79
Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūra (*EASME*)	308	394	437	447	462	489	506
Inovācijas un tīklu izpildaģentūra (*INEA*)	162	197	247	267	293	302	313
Izglītības, audiovizuālās jomas un	436	441	442	442	442	438	438

[1]Padomes Regula (EK) Nr. 58/2003 (2002. gada 19. decembris), ar ko nosaka statūtus izpildaģentūrām, kurām uztic konkrētus Kopienas programmu pārvaldības uzdevumus (OV L 11, 16.1.2003., 1. lpp.).

kultūras izpildaģentūra (*EACEA*)							
Pētniecības izpildaģentūra (*REA*)	580	630	649	670	730	745	785
Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūra (*ERCEA*)	389	413	447	468	484	508	529
KOPĀ	**1 925**	**2 126**	**2 282**	**2 359**	**2 463**	**2558**	**2650**

Pirms uzdevumu nodošanas ārpakalpojumā šīm izpildaģentūrām Komisija veica iepriekšēju izmaksu un ieguvumu analīzi (*ex ante*). Šajā analīzē tā vērtēja vairākus aspektus: 1) ar koordinēšanu un pārbaudēm saistītās izmaksas; 2) ietekmi uz cilvēkresursiem; 3) ārpakalpojumu izmantošanas efektivitāti un elastību; 4) izmantoto procedūru vienkāršošanu; 5) ārpakalpojumu ģeogrāfisko tuvumu galasaņēmējiem; 6) ES kā attiecīgās ES programmas īstenošanas veicinātājas redzamību; 7) nepieciešamību uzturēt pietiekamu zinātības līmeni Komisijā[2].

2013. gadā veiktajā izmaksu un ieguvumu analīzē aplēsts, ka konkrētu programmu pārvaldības uzdevumu deleģēšana aģentūrām būtu izmaksu ziņā efektīvāka nekā tad, ja darbības turpinātu vadīt Komisija. Tajā paredzēts, ka kvalitatīvus ieguvumus sniegtu saskaņotāki programmu portfeļi atbilstīgi aģentūru pamatkompetencēm un to jomu specifiskajai būtībai. Turklāt tajā prognozēts, ka dažādu ES programmu pārvaldības saskaņošana nozīmētu sinerģiju, vienkāršošanu un apjomradītus ietaupījumus.

Lai vērtētu aģentūru darbības rezultātus, ir noteikti galvenie darbības rezultātu rādītāji, kas tiek pastāvīgi pārraudzīti. Komisijai ir jānovērtē katras aģentūras darbība, kad kopš tās izveidošanas ir pagājuši trīs gadi[3], un turpmāk ik pēc trim gadiem. Komisija vērtē, vai ir sasniegti *ex ante* izmaksu un ieguvumu analīzē prognozētie rezultāti. Balstoties uz to, Komisija var identificēt jomas, kurās ir iespējami uzlabojumi, kā arī, iespējams, pārskatīt deleģēto uzdevumu darbības jomu.

Komisija 2018./2019. gadā ir atsevišķi novērtējusi visu sešu izpildaģentūru darbības rezultātus[4]. Visi novērtējumi balstījās uz ārējiem pētījumiem[5], izmantojot vienādu

[2]Izmaksu un ieguvumu analīze attiecībā uz tādu uzdevumu deleģēšanu izpildaģentūrām, kuri saistīti ar Savienības 2014.–2020. gada programmu īstenošanu – nobeiguma ziņojums Komisijai, 2013. gada 19. augusts.
[3]Padomes Regulas (EK) Nr. 58/2003 25. pants.
[4] Patērētāju, veselības, lauksaimniecības un pārtikas izpildaģentūras (*CHAFEA*) novērtējums, SWD(2020) 75;
Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūras (*EASME*) novērtējums, SWD(2020) 76;
Inovācijas un tīklu izpildaģentūras (*INEA*) novērtējums, SWD(2020) 73;
Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras (*EACEA*) novērtējums, SWD(2020) 78;
Pētniecības izpildaģentūras (*REA*) novērtējums, SWD(2020) 77;
Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūras (*ERCEA*) novērtējums, SWD(2020) 74.
[5]Patērētāju, veselības, lauksaimniecības un pārtikas izpildaģentūras (*CHAFEA*) 2014.–2016. gada novērtējuma atbalsta pētījums, Sabiedriskās politikas un vadības institūts (*PPMI*), Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centrs (*CSES*) un Māstrihtas Universitāte;
Mazo un vidējo uzņēmumu izpildaģentūras (*EASME*) novērtējums par 2014.–2016. gadu, *Valdani Vicari & Associati* un *Deloitte*;
Inovācijas un tīklu izpildaģentūras (*INEA*) 2014.–2016. gada novērtējuma atbalsta pētījums, Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centrs (*CSES*), Sabiedriskās politikas un vadības institūts (*PPMI*) un Rūpniecisko pētījumu centrs (*CSIL*);
Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras (*EACEA*) 2015.–2017. gada novērtējuma atbalsta pētījums, Sabiedriskās politikas un vadības institūts (*PPMI*);
Pētniecības izpildaģentūras (*REA*) 2015.–2018. gada novērtējuma atbalsta pētījums, Sabiedriskās politikas un vadības institūts (*PPMI*), Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centrs (*CSES*) un *IDEA Consult*;

metodoloģiju un piemērojot Komisijas izstrādātos labāka likumdošanas procesa principus[6]. Novērtējumos tika vērtēts, vai aģentūras savus uzdevumus ir pildījušas efektīvi un lietderīgi, vai aģentūru veiktajā programmu portfeļu pārvaldīšanā neradās pārklāšanās, nepilnības vai nesakritības, kā arī tas, vai bija skaidri nošķirti uzdevumi, kurus veic katra aģentūra un tās atbildīgie ģenerāldirektorāti (ĢD) vai citas izpildaģentūras[7]. Novērtējumi ietver retrospektīvu izmaksu un ieguvumu analīzi, kurā faktiskie darbības rezultāti trīs gadu novērtēšanas periodā salīdzināti ar gaidāmajiem rezultātiem saskaņā ar *ex ante* izmaksu un ieguvumu analīzi.

Individuālie novērtējumi aptver 2014.–2016. gadu aģentūrai *CHAFEA*, *INEA* un *EASME*, 2015.–2017. gadu aģentūrai *EACEA* un laikposmu no 2015. gada vidus līdz 2018. gada vidum — aģentūrai *ERCEA* un *REA*. Novērtēšanas periodi ir atšķirīgi, jo aģentūras tika izveidotas dažādos laikos.

Rezultāti

Novērtējumi kopumā liecināja, ka minētās sešas izpildaģentūras analizētajā laikposmā bija darbojušās efektīvi un lietderīgi. Tās sasniedza savus mērķus, kā arī izpildīja lielāko daļu no galvenajos darbības rezultātu rādītājos paredzētajiem kritērijiem. Tām veiksmīgi darboties ar sarežģītiem nosacījumiem, ieskaitot jaunas pilnvaras, portfeļu izmaiņas, organizatoriskās struktūras izmaiņas un izmaiņas to pārvaldē, kā arī strādāt ļoti lielas darba slodzes situācijas ar ierobežotiem cilvēkresursiem. Tika izjautātas ieinteresētās personas, kuras kopumā ļoti pozitīvi novērtēja attiecības starp izpildaģentūrām un Komisijas struktūrvienībām, kas ļāva Komisijai koncentrēties uz tās pamatuzdevumiem un vienlaikus tikt informētai par programmu īstenošanu un to rezultātiem. Saņēmēji un eksperti, kuri sadarbojās ar aģentūrām, novērtēja šīs aģentūras ļoti pozitīvi, un aģentūru darbinieki kopumā pozitīvi raksturoja aģentūras kā darba devējus.

Līdztekus šai pozitīvajai vispārējai ainai atsevišķajos novērtējumos tika identificēti problēmjautājumi un ar tiem saistītie trūkumi. Šīs problēmas citu starpā ir šādas: 1) aģentūru mērķu sasniegšana; 2) tas, ka dažas aģentūras vada vienas un tās pašas programmas daļas; 3) programmas portfeļu daudzveidība; 4) attiecības ar atbildīgajiem ĢD; 5) attiecības ar saņēmējiem; 6) izmaksu lietderība; 7) cilvēkresursu pārvaldība; 8) pilnvaru maiņa. Minētās astoņas problēmas ir sīkāk apspriestas nākamajās nodaļās. Komisija ņems vērā gūto pieredzi, gatavojoties deleģēt uzdevumus izpildaģentūrām programmās, kas tiks īstenotas atbilstīgi daudzgadu finanšu shēmai 2021.–2027. gadam.

1. Labi rezultāti (gandrīz visos) galvenajos darbības rezultātu rādītājos

Kopumā visas sešas izpildaģentūras tām deleģētās programmas pārvaldīja lietderīgi un attiecībā uz lielāko daļu no galvenajiem darbības rezultātu rādītājiem sasniedza ļoti labus rezultātus[8]. Izpildaģentūru rezultātu rādītāji attiecas uz finanšu pārvaldību, jo īpaši uz

---

Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūras (*ERCEA*) 2015.–2018. gada novērtējuma atbalsta pētījums, Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centrs (*CSES*) un Sabiedriskās politikas un vadības institūts (*PPMI*).

[6] Nostādnes — Komisijas dienestu darba dokuments: https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-guidelines_en

Rīkkopa: https://ec.europa.eu/info/better-regulation-toolbox_lv.

[7] Komisijas nostādnes par labāku regulējumu tika piemērotas proporcionāli. Nebija vajadzības vērtēt kritērijus "ES pievienotā vērtība" un "nozīmīgums", jo aģentūras veic uzdevumus, kurus ES likumdevējs bija uzticējis Komisijai.

[8] Vienlaikus ar novērtējumiem Eiropas Revīzijas palāta veica revīziju par *INEA* darbību saistībā ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta īstenošanu (2019. gada 7. novembra Īpašais ziņojums Nr. 19/2019

savlaicīgu novērtēšanu un dotāciju pabeigšanu, proti, laiks līdz informēšanai, laiks līdz līgumam, laiks līdz dotācijas piešķiršanai un savlaicīga maksājumu veikšana. Dažas aģentūras konsekventi sasniedza visus vai vairumu no saviem mērķrādītājiem attiecībā uz savlaicīgu novērtēšanu, dotācijas nolīgumu noslēgšanu un maksājumu veikšanu (*REA*, *ERCEA*, *EACEA*, *CHAFEA*) vai pat pārsniedza tos (*INEA* — attiecībā uz laiku līdz maksājuma veikšanai). Tikai nedaudzas aģentūras nesasniedza dažus no saviem mērķiem: *EASME* plānošanas perioda sākumā un *INEA* — attiecībā uz laiku līdz maksājumu veikšanai vienā programmā, kas tika īstenota iepriekšējā plānošanas periodā, un tikai vienā gadā (2015.). Vairākas aģentūras arī pilnībā izpildīja savas darbības gada budžetu — *REA*, *ERCEA*. Šāda efektīva finanšu pārvaldības īstenošana varētu ļaut attiecībā uz dažiem rezultātu rādītājiem noteikt vērienīgākus mērķus.

Attiecībā uz darījumu likumību un pareizību ir atzīts, ka 2014.–2020. gada programmu kļūdu īpatsvars ir labāks nekā iepriekšējās paaudzes programmām (2007–2013). Tomēr aģentūras joprojām turpina vadīt 2007.–2013. gada programmu projektus, tādēļ novērtēšanas periodā triju aģentūru (*REA*, *EASME* un *EACEA*) gada darbības pārskatos joprojām bija ietvertas atrunas attiecībā uz 2007.–2013. gada programmām par kļūdu īpatsvaru, kurš pārsniedz 2 % būtiskuma slieksni. Šī ir pārmantota problēma, kas pakāpeniski izzudīs tad, kad visi šie minēto programmu projekti būs noslēgti[9]. Tikai vienai pašreizējā plānošanas perioda programmai — Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programmai (*COSME*) — bija īslaicīgs augsts kļūdas īpatsvars, kura dēļ aģentūrai *EASME* 2018. gadā nācās izdarīt atrunu. Aģentūra ir ieviesusi korektīvus pasākumus, kas ir uzlabojuši situāciju, un no 2019. gada atruna ir atcelta.

Novērtējumos tika noskaidrots, ka galvenie faktori, kas palīdzēja uzlabot aģentūru galvenos darbības rādītājus, ir uzlabojumi saistībā ar informācijas tehnoloģiju instrumentiem un procedūrām. Ieviešot jaunus informācijas tehnoloģiju rīkus, *CHAFEA* uzlaboja darbības efektivitāti, kā arī nodrošināja labāku uzdevumu izpildi savu projektu vadības sistēmu ietvaros. *ERCEA* un *REA* īstenotā dministratīvā vienkāršošana — pāreja uz elektronisku ziņojumu iesniegšanu un daļēja darbplūsmu automatizācija — sniedza lietderības ieguvumus. *EACEA* vēl vairāk vienkāršoja un racionalizēja savu iekšējo un programmu pārvaldības kārtību. Aģentūrā *INEA* tika uzlabotas un vienkāršotas maksājumu procedūras[10].

Novērtējumi apliecina, ka aģentūras ir ieviesušas pienācīgus procesus un procedūras un tajās darbojas iekšējās kontroles sistēmas, kas palīdz panākt to efektivitāti un lietderību. Aģentūras ir izveidojošas spēcīgus iekšējās kontroles standartus (izņemot *EACEA*, kas savu iekšējās kontroles sistēmu 2017. un 2018. gadā kvalificēja kā daļēji funkcionālu), ietverot finanšu resursu un cilvēkresursu pārvaldību. Aģentūras ir ieviesušas daudzus kontroles un ziņošanas mehānismus, kas ļauj cieši sekot norisei saistībā ar mērķiem, kā arī savlaicīgi un efektīvi novērst un mazināt riskus to darbībai.

"*INEA*: ieguvumi ir sniegti, bet jānovērš EISI trūkumi"). Saistībā ar *INEA* galvenajiem darbības rādītājiem Revīzijas palāta atzina, ka *INEA* sasniedz mērķus, taču ierosināja kā turpmākos galvenos darbības rādītājus noteikt vairāk uz rezultātiem orientētus mērķus un rādītājus. Komisija atbildē uz Revīzijas palātas ziņojumu apgalvojusi, ka *INEA* galvenie darbības rādītāji ir atbilstoši *INEA* darbības novērtēšanai saskaņā ar pilnvarām, ko tā saņēmusi no Komisijas, un ka tie būtu jānošķir no galvenajiem darbības rādītājiem, ar kuriem novērtē pašu programmu rezultātus.

[9] Tā kā finanšu ietekme uz aģentūru kopējo finanšu portfeli bija zema, trīs izpildaģentūras saskaņā ar 2019. gada darbības pārskatiem šīs atrunas atcēla.

[10] Revīzijas palātas īpašais ziņojums par *INEA* darbību apstiprināja labos *INEA* pārvaldības rezultātus, kas sasniegti, pateicoties standartizēto procedūru izmantošanai.

EACEA novērtējumā tika uzsvērtas būtiskas nepilnības, kas tika konstatētas Iekšējās revīzijas dienesta divās revīzijās par dotāciju pārvaldību — no uzaicinājuma līdz līgumu parakstīšanai un no projekta pārraudzības līdz samaksai. Šīs nepilnības citu starpā attiecās uz aģentūras atlases procedūru izstrādi un īstenošanu saistībā ar programmām "*Erasmus+*" un "Radošā Eiropa". Revīzijas ieteikumos tika konstatēta vajadzība rīkoties attiecībā uz dotāciju kontroles vidi, vērtēšanas procesu, vērtēšanas komisijām un ekspertu lomu, kā arī līgumu slēgšanas posmu. Aģentūra izstrādāja un īstenoja rīcības plānu katrai revīzijai šo problēmu risināšanai, kā arī grozīja savas priekšlikumu vērtēšanas procedūras. Viena no galvenajām aģentūras jaunās vadības darbībām bija plašas organizatoriskās pārmaiņas, kuru mērķis bija uzlabot un labāk strukturēt aģentūras iekšējās kontroles sistēmu. Tagad situācija ir uzlabojusies, un Iekšējās revīzijas dienests ir atzinis, ka attiecīgie pirmās revīzijas (no uzaicinājuma līdz līgumu parakstīšanai) ieteikumi ir izpildīti un slēgti. Rezultātā atruna, kuru aģentūra noteica saistībā ar šīm iekšējās kontroles vājajām vietām, ir atcelta saskaņā ar 2019. gada darbības pārskatu. Attiecībā uz otro revīziju (no projekta pārraudzības līdz samaksai) paredzams, ka Iekšējais revīzijas dienests visus vēl neizpildītos ieteikumus atzīs par izpildītiem un slēgs līdz 2020. gada vidum. Komisija un jo īpaši *EACEA* atbildīgie ĢD cieši pārraudzīja, kā īstenotas darbības, kuru mērķis bija stiprināt iekšējo kontroli; pārraudzību veica, izmantojot precizētus un stiprinātus uzraudzības mehānismus.

2. Vienu ES programmu vada vairākas aģentūras — kā nodrošināt viscaur konsekventu īstenošanu?

Laikposmā pēc 2014. gada pētniecības programmu "Apvārsnis 2020" īsteno vairākas izpildaģentūras. "Apvārsnis 2020" ir finanšu piešķīruma ziņā lielākā programma, kas deleģēta izpildaģentūrām. Komisija 2013. gadā nolēma dažādas programmas "Apvārsnis 2020" sadaļas deleģēt četrām dažādām aģentūrām — *REA*, *ERCEA*, *INEA* un *EASME*. Lai nodrošinātu programmas "Apvārsnis 2020" konsekventu īstenošanu, 2014. gadā tika izveidots Kopīgais atbalsta centrs (pašreizējais nosaukums — Kopīgais īstenošanas centrs) Komisijas struktūrvienības (Pētniecības un inovācijas ģenerāldirektorāta) ietvaros. Tā mērķis ir sniegt programmā iesaistītajiem Komisijas ĢD, izpildaģentūrām un kopuzņēmumiem vienotu atbalstu attiecībā uz darījumdarbības procesiem, kas saistīti ar dotāciju pārvaldību, informācijas tehnoloģijām, revīzijas, datu pārvaldības un juridiskajiem pakalpojumiem.

Lai gan četras attiecīgās izpildaģentūras kopumā atzina, ka standartizētāka pieeja ir vajadzīga visā pētniecības grupā, tas radīja problēmas *ERCEA* Eiropas Pētniecības padomes īpatnību dēļ. Minētā aģentūra apliecināja elastību attiecībā uz to, kā daži tās darba atšķirīgākie aspekti varētu tikt integrēti vienotā pieejā. To vidū bija šādi aspekti: dotācijas individuāliem saņēmējiem, nevis tikai iestādēm; atšķirības ekspertu izvēlē un pārvaldībā; prasība pakļauties Zinātnes padomei un no tās izrietošās atšķirības saistībā ar ziņošanu par projektiem un turpmākiem pasākumiem. Lai gan tika konstatēti ierobežojumi saistībā ar to, cik ātri Kopējais atbalsta centrs spēja izstrādāt jaunus informācijas tehnoloģiju rīkus jaunu instrumentu ieviešanas atbalstam, šis centrs tika novērtēts kā tāds, kas spēj reaģēt, lai risinātu konkrētas vajadzības.

REA bija pilnvarota arī nodrošināt administratīvā un loģistikas atbalsta pakalpojumus visām programmas "Apvārsnis 2020" vadībā iesaistītajām struktūrām. Novērtējumā tika konstatēts, ka *REA* pilnvaru paplašināšana, iekļaujot kopīgu administratīvā un loģistikas atbalsta pakalpojumu sniegšanu pētniecības un inovācijas jomā, ir stiprinājusi konsekvenci, jo īpaši ieviešot vienotu pieeju visā programmas "Apvārsnis 2020" kontekstā. Tāpat *REA* bija pilnvarota sniegt dalībnieku validācijas pakalpojumus ne vien saistībā ar programmu "Apvārsnis 2020", bet saistībā ar plašu programmu klāstu, proti, "*Erasmus+*", "Radošā

Eiropa", "Eiropa pilsoņiem", ES palīdzības brīvprātīgie, Uzņēmumu un MVU konkurētspējas programma (*COSME*), Veselības un patērētāju aizsardzības programmas, Eiropas Ogļu un tērauda pētniecības fonds, Konkurētspējas un inovāciju pamatprogramma, Iekšējās drošības fonds, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds, programma "Tiesības, vienlīdzība un pilsonība", programma "Tiesiskums" un fonds informācijas un veicināšanas pasākumu īstenošanai attiecībā uz lauksaimniecības produktiem iekšējā tirgū un trešās valstīs.

No 2018. gada 1. janvāra vienotās elektroniskās datu apmaiņas zonas (*SEDIA*) ietvaros Komisija centralizēja aģentūrā *REA* trešo personu juridisko validēšanu un finansiālo spēju novērtējumu sagatavošanu attiecībā uz visām Komisijas struktūrvienībām un izpildaģentūrām, kas īsteno dotācijas un iepirkumus. *REA* saviem klientiem un citām ieinteresētajām personām nodrošināja ļoti kvalitatīvus un efektīvus pakalpojumus, kas saistīti ar centrālā atbalsta pakalpojumu vadību un sniegšanu. Tā sasniedza vai pārsniedza mērķrādītājus, kas noteikti tās galvenajos darbības rezultātu rādītājos. Aģentūra labi spēja paveikt palielināto darba slodzi pēc tam, kad tās pilnvaras tika paplašinātas un tajās tika ietverta *SEDIA*. Kopumā šī notikumu attīstība liecina, ka *REA* aizvien izteiktāk kļūst par svarīgu atbalsta pakalpojumu sniedzēju Komisijas struktūrvienībām un izpildaģentūrām.

3. Viena aģentūra vada vairākas ES programmas — kā darboties daudzveidības apstākļos?

Novērtējumi apliecināja, ka aģentūras efektivitāti var apgrūtināt tas, ja darbība ir jāveic apstākļos, kad ir relatīvi liels daudzveidīgu tematisko jomu un uzdevumu skaits. Piemēram, tas, ka *EACEA* ir deleģētas aktivitātes plašā jomā (programmas "*Erasmus+*", "Radošā Eiropa", "Eiropa pilsoņiem", "Eiropas Solidaritātes korpuss" un "ES palīdzības brīvprātīgie"), nozīmē arī to, ka minētā aģentūra saskārās ar tvēruma un mēroga ziņā diezgan dažādām darbībām. *CHAFEA* pārvalda programmas patērētāju un veselības aizsardzības, lauksaimniecības un pārtikas nekaitīguma jomā. Tās uzdevumu vidū ir iepirkumu un dotāciju pārvaldība un politikas pasākumu organizēšana. Šīs programmu un uzdevumu daudzveidības rezultātā dažādas *CHAFEA* vienības bija organizētas diezgan atšķirīgi. Tāpēc darba vide bija sarežģīta un ar ierobežotām sinerģijas iespējām.

EASME vada plašu programmu portfeli, kurā ietilpst programmas *COSME* un "Apvārsnis 2020", Vides un klimata pasākumu programma (*LIFE*) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF). Lai gan aģentūras darbība kopumā tika novērtēta kā efektīva, daudzveidīgā portfeļa dēļ tai bija augsta darba slodze un bija jāveic koordinācija ar daudziem atbildīgajiem ĢD. Tāpēc bija sarežģītāk pārvaldīt jaunus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus un vēlākās darbības.

INEA novērtējumā tika konstatētas ar portfeļa daudzveidību saistītas grūtības, piemēram, kā iespējams lietderības uzlabojums tika minēta labāka uzaicinājumu plānošana starp trim Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) nozarēm — transporta, enerģētikas un telesakaru nozari —, izstrādājot darba programmas.

Aģentūru programmu portfeļi tika novērtēti kā saskaņoti, pat ja tika gaidīti tālāki sinerģijas ieguvumi. 2016. gadā EISI ietvaros Komisija un *INEA* izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus sinerģijas projektiem enerģētikas un transporta jomā. Šis kopīgais uzaicinājums nebija pilnībā sekmīgs, jo EISI regulā paredzētie atbilstības nosacījumi uzlika pārāk lielus ierobežojumus. Sinerģija tika gaidīta arī starp EISI un programmas "Apvārsnis 2020"

transporta un enerģijas sadaļām, taču sinerģiju bija mazāk nekā gaidīts galvenokārt atšķirīgu termiņu dēļ (lai pētniecība pārtaptu infrastruktūras projektos, ir vajadzīgs laiks)[11].

EASME novērtējumā bija minēts, ka starp dažādām aģentūras vadītajām programmām pastāv augsts sinerģijas potenciāls, jo tās ir tematiski saistītas. Lai gan aģentūras organizatoriskajā struktūrā bija izveidotas daudzprogrammu struktūrvienības, kas veicināja sadarbību starp programmām, novērtējumā tika konstatēta tendence strādāt izolēti. To noteica atšķirīgie mērķi un procedūras, kas apgrūtināja sinerģijas izmantošanu. Turpretī kā labs sinerģijas piemērs tika minēts Eiropas Biznesa atbalsta tīkls, ko izmanto gan programmas "Apvārsnis 2020" mazo un vidējo uzņēmumu instrumentam, gan *COSME* programmai. Programmu *LIFE* un "Apvārsnis 2020" iekļaušana vienas aģentūras portfelī ļāva arī veidot papildu sinerģiju starp ilgtspējas projektiem un projektiem saistībā ar pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku.

Dažos gadījumos būtu jāuzlabo arī sinerģija, ko rada līdzīgu informācijas tehnoloģiju rīku un procesu izmantošana (piem., *CHAFEA* un *INEA* darbībā). Salīdzinājumā ar saņēmējiem abās pārējās EISI sadaļās EISI telesakaru sadaļā ir atšķirīga veida saņēmēji un atšķiras arī to skaits, ierobežojot sinerģijas iespējas. *EASME* ir bijuši mēģinājumi saskaņot dažādo programmu procedūras un veidnes. Programmas "Apvārsnis 2020" vienotās pieejas un vienoto instrumentu piemērošana citām programmām ar zināmiem panākumiem ir sākusies aģentūrā *INEA* (attiecībā uz EISI) un aģentūrā *EASME* (attiecībā uz EJZF un *COSME*, kā arī ar ierobežotiem panākumiem — attiecībā uz *CHAFEA*). Aģentūra *EASME* ir tikko sākusi to piemērošanu programmā *LIFE*, un rezultātu novērtējums vēl nav pieejams.

Tematisko jomu daudzveidība nozīmē to, ka ir iesaistīts lielāks skaits atbildīgo ĢD. Tas ietekmē atsevišķo aģentūru pārvaldi, kā arī aģentūru un ĢD praktisko sadarbību.

4. Attiecības ar atbildīgajiem ĢD — kā sadarboties

Ar pamatregulu[12] ir noteikti vispārīgi noteikumi attiecībā uz visām izpildaģentūrām. Katra aģentūra ir izveidota ar atsevišķu Komisijas lēmumu (izveidošanas aktu), un programmas ir deleģētas ar tādu deleģēto aktu starpniecību, kuros norādīts par tām atbildīgais ĢD. Starp katru aģentūru un tās atbildīgo(-ajiem) ĢD ir noslēgts saprašanās memorands, kurā ir definēti elastīgi noteikumi, lai garantētu aģentūras un tās atbildīgā(-o) ĢD politikas vispārēju saskaņotību un to savstarpējo saziņu nolūkā izvairīties no dublēšanās un mikropārvaldības. Komisija arī sniedza papildu norādījumus pamatnostādnēs par izpildaģentūrām[13].
Kopumā netika konstatēti pierādījumi, ka starp aģentūrām un to atbildīgajiem ĢD pastāvētu dublēšanās, pārklāšanās vai nesakritības. Tika atzīts, ka aģentūru un atbildīgo ĢD atbildības jomas kopumā ir skaidri nodalītas. Novērtējumos tika konstatēts, ka aģentūru un Komisijas formālie un neformālie saziņas mehānismi tiek izmantoti pietiekami bieži un ir efektīvi, lai nodrošinātu, ka atbildīgie ĢD ir informēti par aģentūru darbības rezultātiem un aktuālo stāvokli ES programmu īstenošanas kontekstā. Kā priekšrocība, kas aģentūrām nodrošina augstu zinātību un zināšanu līmeni par atbildīgo ĢD programmām un politiku (jo īpaši pārejas periodā), tika minēts arī tas, ka Komisijas ierēdņi uz laiku tiek norīkoti darbā vadības amatos aģentūrās un ka ir būtisks tādu darbinieku īpatsvars, kuri ir guvuši iepriekšēju pieredzi darbā Komisijas struktūrvienībās. Tas arī palīdzēja veicināt ciešākas attiecības starp abām pusēm.

[11] Revīzijas palātas īpašais ziņojums par *INEA* darbību apstiprināja, ka potenciāls nodrošināt turpmāku sinerģiju starp EISI un programmu "Apvārsnis 2020" un starp dažādajām EISI sadaļām vēl nav pilnībā īstenots.
[12] Padomes Regula (EK) Nr. 58/2003 (2002. gada 19. decembris), ar ko nosaka statūtus izpildaģentūrām, kurām uztic konkrētus Kopienas programmu pārvaldības uzdevumus (OV L 11, 16.1.2003., 1. lpp.).
[13] No Savienības budžeta finansēto izpildaģentūru izveides un darbības nostādnes (C (2014) 9109).

Dažos gadījumos tika ziņots par pierādījumiem, ka pastāv zināma darba dublēšanās un mikropārvaldība (*CHAFEA*). Citos gadījumos bija jāprecizē vai jāaktualizē atbildīgā ĢD uzraudzības loma (*EACEA*). Līdzīgi, kad *EASME* tika pilnvarota attiecībā uz jaunām programmām, kuras iepriekš bija pārvaldījusi Komisija, un, piemēram, kad *EASME* nolīga darbā Komisijas darbiniekus, dažreiz uzdevumu sadale starp aģentūru un tās atbildīgo(-ajiem) ĢD kļuva neskaidra. Dažos gadījumos novērtējumi liecināja, ka saprašanās memorandus un izpildaģentūru nostādnes atsevišķos aspektos varētu uzlabot, labāk definējot atbildīgo ĢD lomu pārvaldē un uzdevumu sadali starp aģentūru un atbildīgo ĢD. Laikposmā no 2019. gada līdz 2020. gadam Komisijas Iekšējās revīzijas dienests analizēja arī pašreizējo situāciju saistībā ar izpildaģentūru pārvaldību un uzraudzību. Balstoties uz šo analīzi, tas noteica zināmu daudzumu paraugprakses gadījumu vai padomu (piemēram, skaidrāku uzraudzības definīciju, vadošā atbildīgā ĢD lomu, norādījumus par iekšējās kontroles uzraudzību un ziņošanu utt.), ko Komisijas dienesti ņems vērā, pārskatot izpildaģentūru uzraudzības sistēmu.

Tika uzskatīts arī, ka uzturēt labas attiecības starp aģentūrām un atbildīgo(-ajiem) ĢD traucē attālums. *CHAFEA* gadījumā tika norādīts, ka iemesls, kādēļ aģentūras un Komisijas struktūrvienību sadarbībā pastāv zināmas grūtības, ir attālums starp aģentūras biroju Luksemburgā un dažiem tās atbildīgajiem ĢD Briselē. *EACEA* novērtējums apliecināja, ka šīs aģentūras biroja pārcelšana uz Briseli, tuvu atbildīgo ĢD ēkām palīdzēja īstenot dialogu un uzlaboja savstarpējo sadarbību.

Liela nozīme ir saziņai starp aģentūrām un Komisijas struktūrvienībām: lai atvieglotu efektīvu saziņu un tiešus kontaktus starp aģentūru un atbildīgajiem ĢD, ir pieņemti dažādi formāli pasākumi (koordinācijas komiteju sanāksmes) un neformāli pasākumi (regulāras tikšanās, kurās piedalās Komisijas struktūrvienības pārstāvji un pārstāvji no Komisijas kontaktvienības aģentūrā; tieša piekļuve datubāzēm). Saziņa ir īpaši svarīga situācijās, kad aģentūrām ir jāziņo par programmu īstenošanas rezultātiem.

Viens no mērķiem, kāpēc tika izveidotas izpildaģentūras, bija ļaut Komisijai pievērsties galvenokārt tās pamatuzdevumiem. Novērtējumos apstiprinājās, ka izpildaģentūru pastāvēšana un to loma programmu īstenošanā ir ļāvusi Komisijai koncentrēties uz politikas veidošanas procesu. Turklāt politikas veidošana daļēji balstās uz atgriezenisko saiti no programmām un projektu īstenošanas. Izpildaģentūrām ir svarīga loma šīs informācijas apkopošanā uz vietas un tās pārveidošanā par politikas atgriezenisko saiti, kura ir vajadzīga Komisijas struktūrvienībām. Novērtējumi apliecināja, ka visas sešas izpildaģentūras nodrošina Komisijai politikas atgriezenisko saiti, un dažreiz par konkrētām tēmām šī informācija jau ir ļoti plaša.
Aģentūras nodrošina politikas atgriezenisko saiti, izmantojot dažādus kanālus — sanāksmes, ziņojumus, paziņojumus vai datu koplietošanu. Politikas atbalstu var sniegt regulāri vai atbildot uz īpašiem atbildīgo ĢD lūgumiem. *REA* izstrādāja visaptverošu un strukturētu politikas atgriezeniskās saites mehānismu, izveidoja projektu pārraudzības un politikas atgriezeniskās saites darba grupu un izstrādāja rīcības variantu katalogu, lai palīdzētu šīs aģentūras atbildīgajiem ĢD labāk formulēt savas politikas atbalsta vajadzības. Tika rīkotas īpašas iniciatīvas, lai stiprinātu politikas atgriezeniskās saites nozīmi, piemēram, pasākumi gūtās pieredzes un pētījumu rezultātu pārskatīšanai pa projektu tematiskajām kopām, kā arī darbinieku tīkla izveide. *REA* panāca progresu šajā jautājumā, izstrādājot gada politikas atgriezeniskās saites plānus, kas pielāgoti katrai deleģētās programmas daļai, par kuru vienojusies aģentūra un tās atbildīgais ĢD. 2016. gada jūlijā *EACEA* pieņēma zināšanu pārvaldības stratēģiju. Pēc tam tika veikta dažādu aģentūras nodaļu attiecīgās prakses kartēšana, uzlabojumu potenciāla vērtēšana, kā arī šā potenciāla sasniegšanai vajadzīgo faktoru definēšana. Tika ierosināts ieviest arī dažus politikas atbalsta mērīšanas rādītājus.

INEA regulāri iesniedza saviem atbildīgajiem ĢD valstu ziņojumus, kuros norādīta sīkāka informācija par projektiem, kuri tiek atbalstīti no EISI programmas līdzekļiem, kā arī ziņojumus par katru transporta projektu, kas aptver vairākas valstis (Eiropas transporta tīkla koridori). *CHAFEA* kopīgoja savu pārraudzības datubāzi ar saviem atbildīgajiem ĢD. *ERCEA* sniedza noderīgu atgriezenisko saiti Komisijas struktūrvienībām, izmantojot paziņojumus un datu analīzi. Tas lielākoties tika veikts, atbildot uz īpašiem lūgumiem pēc atbalsta saistībā ar informācijas un/vai analīzes sniegšanu par tādiem konkrētiem politikas jautājumiem kā klimata pārmaiņas, mākslīgais intelekts un gravitācijas viļņi. *EASME* politikas atgriezeniskā saite par energoefektivitāti tika uzskatīta par labo praksi, pateicoties tās saturam (*EASME* sniegtā informācija bija mērķtiecīga, kvalitatīva un vienmēr ļoti noderīga) un savlaicīgumam.

Tomēr novērtējumi apliecināja, ka, neraugoties uz šo labo praksi, izpildaģentūru sniegtajai politikas atgriezeniskajai saitei bieži vien trūkst standartizācijas un tā tiek izstrādāta *ad hoc*. Ir nepieciešams, lai Komisijas struktūrvienības plašāk atzītu aģentūru piedāvāto politikas atgriezenisko saiti un būtu labāk informētas par to. Aģentūrām un Komisijai būtu papildus jāvienojas par to, lai tiktu definēts šīs politikas atgriezeniskās saites saturs, būtība, biežums un regularitāte. Novērtējumā tika uzsvērts, ka viena no galvenajām problēmām, kas jārisina nākamajā plānošanas periodā, ir vajadzība aģentūrām un Komisijai sadarboties ciešāk un vienoties par informācijas apmaiņu.

Šādas pieejas piemērs ir programmas "Apvārsnis 2020" Kopīgais atbalsta centrs. Minētais Kopīgais atbalsta centrs ir sācis definēt politikas atgriezenisko saiti kā darījumdarbības procesu, kurā ir iesaistītas izpildaģentūras, kas darbojas saistībā ar programmu "Apvārsnis 2020". Šai nolūkā būs vajadzīga informācija gan no atbildīgajiem ĢD, lai labāk definētu un formulētu to vajadzības pēc politikai nozīmīgas informācijas izguves, gan no izpildaģentūrām, lai noteiktu, kādu informāciju ir lietderīgi sniegt.

Laikposmā no 2019. gada līdz 2020. gadam Komisijas Iekšējās revīzijas dienests analizēja to, kā izpildaģentūras un kopuzņēmumi, kuri īsteno programmu "Apvārsnis 2020", nodrošina politikas atgriezenisko saiti. Balstoties uz šo analīzi, tas noteica vairākus paraugprakses gadījumus un padomus, kurus varētu īstenot politikas atgriezeniskās saites mehānismu turpmākajā izstrādē: piemēram, definējot politikas atgriezenisko saiti, definējot politikas atgriezeniskās saites procesu, definējot politikas atgriezeniskās saites vajadzības vai sekmējot politikas atgriezenisko saiti no visu veidu programmām (ne tikai politikas virzītajām programmām, bet arī augšupējām programmām). Šī analīze bija konkrēti orientēta uz programmu "Apvārsnis 2020", taču tā būtu jāpaplašina, lai iekļautu pārējo ES programmu pārvaldību.

5. Saikne ar saņēmējiem — specializēti vienoti kontaktpunkti nolūkā nepārtraukti uzlabot sniegtos pakalpojumus

Visas minētās aģentūras sasniedza savus mērķus attiecībā uz saikni ar saņēmējiem un ES programmu pamanāmību. Visas sešas aģentūras attiecībā uz savām vadītajām programmām uzrādīja augstus to saņēmēju apmierinātības rādītājus: *EASME* — 76 %, *CHAFEA* — 80 %, *REA* — 86 %, *INEA* — 87 %, *EACEA* un *ERCEA* — 89 %. Dažas aģentūras (*REA, EACEA* un *CHAFEA*) arī izmanto neatkarīgu ārējo ekspertu pakalpojumus, lai novērtētu priekšlikumus. Arī šo ekspertu apmierinātība ar aģentūru sniegtajiem pakalpojumiem ir ļoti augsta. Nesekmīgu pieteikuma iesniedzēju vidū apmierinātība, pats par sevi saprotams, ir zemāka. *CHAFEA* mēra arī ar tās iepirkuma darbībām saistīto pakalpojumu sniedzēju apmierinātības līmeni. Relatīvi zemā pakalpojumu sniedzēju apmierinātība (58 %) ir saistīta gan ar šā finanšu instrumenta būtību, gan atsevišķiem *CHAFEA* sniegtā pakalpojuma

kvalitātes aspektiem, piemēram, pieteikumu iesniegšanas procesa savlaicīgumu, atgriezenisko saiti par pieteikumu, līguma sarunu procedūru un citiem aģentūras pakalpojumu aspektiem.

Dažādu novērtējumu kontekstā veiktajās aptaujās saņēmēji uzslavēja vairākus vienkāršojumus (*CHAFEA*), augsto profesionālisma standartu (*INEA*), uz pakalpojumu sniegšanu orientēto attieksmi (*EASME*), darbinieku augsto kompetenci (*EACEA*), efektīvās procedūras (*INEA*), uzlabotās un vienkāršotās maksājumu procedūras (*INEA*).

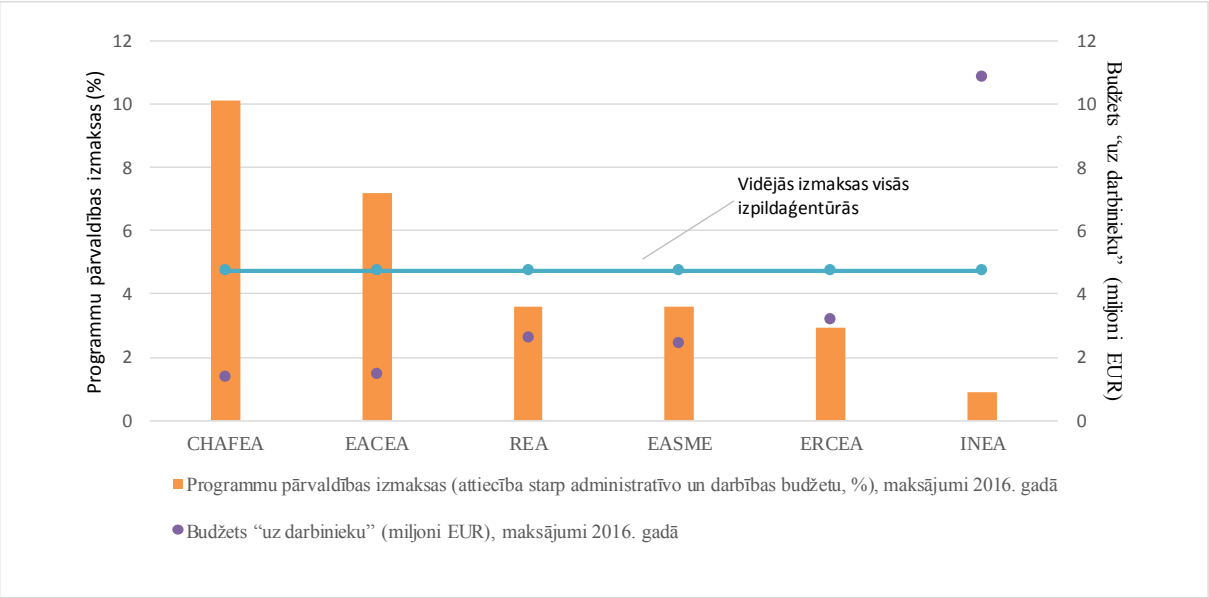
Saņēmēji un nesekmīgie pieteikuma iesniedzēji arī norādīja, kurās jomās būtu jāveic uzlabojumi. Citu starpā ir vērts pieminēt šādas jomas: labāka saziņa un atgriezeniskā saite (*INEA*); to procesu tālāka konsolidācija, kas saistīti ar neatkarīgu ekspertu atlasi, ekspertu sarakstu validēšanu un Komisijas dienestu iesaisti projektu pārraudzības darbībās (*REA*); esošo IT rīku lietotājdraudzīgums un funkcionalitāte (*REA*, *CHAFEA*, *EACEA*, *INEA*); ārējās saziņas darbības (*EACEA*); piedāvājumu iesniegšanas termiņš (*EASME*) vai ētikas novērtēšanas un pārraudzības process (*ERCEA*).

Aģentūras īstenoja vairākas darbības, lai palielinātu programmu pamanāmība. To vidū bija informatīvās dienas, projektu vadības darbsemināri, proaktīva sociālo plašsaziņas līdzekļu rīku izmantošana, kā arī kvalitatīvi grafiskie un saziņas materiāli. Aģentūras uzlaboja savas tīmekļa vietnes, piedāvājot attiecīgus materiālus saistībā ar programmām, piemēram, informāciju par projektiem, brošūras, kartes un statistiku. Pateicoties tam, ka aģentūras izmantoja daudzus saziņas kanālus, tika panākta labāka programmu pamanāmība.

6. Būtiski ietaupījumi un vienkāršojumi, kas panākti, turpinot meklēt lielāku izmaksu lietderību

Novērtējumi atklāja, ka dažādām izpildaģentūrām programmu pārvaldības izmaksas ir būtiski atšķirīgas. Tika konstatēts, ka izpildaģentūras, kas īsteno programmu "Apvārsnis 2020", ir izmaksu ziņā efektīvākas par *EACEA* un *CHAFEA*. Šajā aģentūru grupā programmu pārvaldības izmaksu vērtības (attiecība starp to administratīvajiem un darbības budžetiem saistībā ar maksājumiem) visām aģentūrām vidēji bija zem 4,72 %, proti, 2016. gadā tās bija robežās no 0,89 % (*INEA*) līdz 3,61 % (*REA*, ieskaitot kopīgu administratīvā un loģistikas atbalsta pakalpojumu sniegšanu[14]). Turpretī 2016. gada programmu pārvaldības izmaksas *CHAFEA* bija 10,11 %, savukārt *EACEA* — 7,20 %. Šīm divām izpildaģentūrām arī ir zemākās budžeta vērtības "uz darbinieku", proti, 2016. gadā tās bija 1,46 miljoni EUR *EACEA* un 1,37 miljoni EUR *CHAFEA* (salīdzinot ar visu aģentūru vidējo rādītāju — 3,65 miljoni EUR). *EACEA* gadījumā tas galvenokārt ir saistīts ar to, ka tās programmu portfelis ir sarežģīts un daudzveidīgs, pieteikuma iesniedzēji un saņēmēji ir ļoti dažādi, ir liels pieteikumu un dotāciju skaits, kā arī dotāciju vidējais apmērs ir neliels. *CHAFEA* gadījumā tas ir saistīts ar to, ka tās programmu portfelis ir daudzveidīgs, aģentūra ir neliela un tai ir augstākās vidējās personāla izmaksas saistībā ar viņu augsto zinātības līmeni, kā arī aģentūras atrašanās vietu.

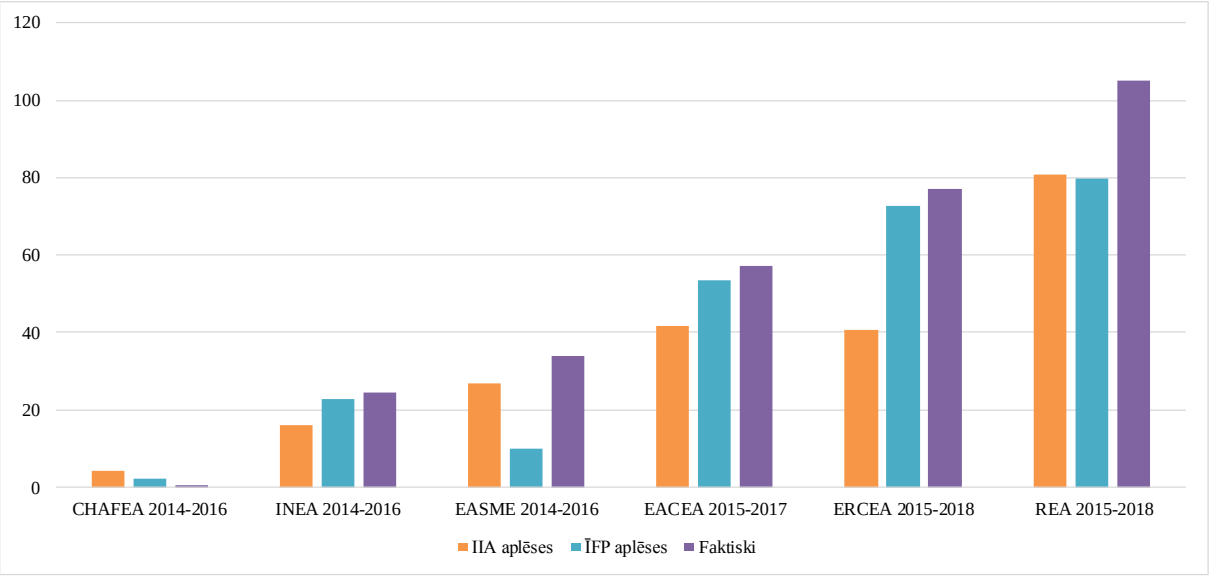
[14]Izslēdzot kopīgo administratīvā un loģistikas atbalsta pakalpojumu sniegšanu, *REA* administratīvā un darbības budžeta attiecība kļūst 2,58 %.

Grafiks: programmu pārvaldības izmaksas un budžets uz vienu darbinieku
Avots: Izpildaģentūru trīsgadu novērtējumi

Izpildaģentūru retrospektīvajā izmaksu un ieguvumu analīzē (IIA) atklājās, ka visos gadījumos izpildaģentūras scenārijs bija izmaksu ziņā efektīvs risinājums, salīdzinot ar scenāriju, kad programmas īstenotu Komisija. Tālāk dotajā tabulā faktiskie ietaupījumi ir salīdzināti ar divām aplēšu kopām, kas izstrādātas 2013. gadā. Pirmo kopu iesniedza neatkarīgs līgumslēdzējs, kas veica *ex ante* izmaksu un ieguvumu analīzi pirms Komisijas lēmuma deleģēt 2014.–2020. gada programmas izpildaģentūrām[15]. Otro kopu īpašajos finanšu pārskatos[16] bija noteikusi Komisija katrai izpildaģentūrai atsevišķi, ņemot vērā turpmāko sinerģiju, kas būtu jāsasniedz (lielākus paredzamos ietaupījumus).

[15]Izmaksu un ieguvumu analīze attiecībā uz tādu uzdevumu deleģēšanu izpildaģentūrām, kuri saistīti ar Savienības 2014.–2020. gada programmu īstenošanu – nobeiguma ziņojums Komisijai, 2013. gada 19. augusts.
[16]Komisijas paziņojums SEC(2013) 493 un izpildaģentūru izveides aktiem pievienoto īpašo finanšu pārskatu pēdējie grozījumi: C(2017)4900, 2017. gada 14. jūlijs, attiecībā uz *REA*; C(2013)801, 2013. gada 23. decembris, attiecībā uz *INEA*; C(2013)9048, 2013. gada 17. decembris, *ERCEA*; C(2014)6944, 2014. gada 2. oktobris, attiecībā uz *EASME*; C(2018)1716, 2018. gada 13. novembris, attiecībā uz *EACEA* , kā arī C(2014)927, 2014. gada 17. decembris, attiecībā uz *CHAFEA*.

Grafiks: Aplēstie un faktiskie ietaupījumi trīsgadu novērtēšanas periodā, miljoni EUR
Avots: Izpildaģentūru trīsgadu novērtējumi[17]

Sešu analīžu rezultāti liecina, ka panāktie ietaupījumi, salīdzinot ar 2013. gada aplēsēm, ir atšķirīgi. Lielākā daļa izpildaģentūru (izņemot *CHAFEA*) ievērojami pārsniedza sākotnēji aplēstos izmaksu ietaupījumus. *EASME* un *REA* panāktie ietaupījumi būtiski pārsniedza sākotnējās gaidas, tām sekoja *ERCEA*, *EACEA* un *INEA* rezultāti[18]. *CHAFEA* panāktie ietaupījumi bija daudz zemāki par sākotnējām aplēsēm (0,4 miljoni EUR, salīdzinot ar 4,4 miljoniem EUR 2013. gada izmaksu un ieguvumu analīzē un 2,3 miljoniem EUR īpašā finanšu pārskata aplēsēs).

Ziņojumos tika identificēti vairāki ietaupījumu iemesli, kas bija kopīgi vairumam izpildaģentūru. Ietaupījumi galvenokārt tika panākti tāpēc, ka lielāks īpatsvars izpildaģentūrās nodarbināto darbinieku bija zemāk atalgoti darbinieki (līgumdarbinieki), un tas apstiprina *ex ante* izmaksu un ieguvumu analīzē iegūtos konstatējumus. Būtiski ietaupījumi tika panākti arī saistībā ar izdevumiem infrastruktūrai un darbības izmaksām (*INEA, EASME, REA*). Vēl viens ietaupījumu iemesls bija tāds, ka, salīdzinot ar 2013. gada prognozēm, aģentūrās faktiski nodarbināto darbinieku skaits bija mazāks. Darbinieku skaits bija mazāks tādēļ, ka īpašajos finanšu pārskatos darbinieku skaits tika samazināts, salīdzinot ar *ex ante* izmaksu un ieguvumu analīzi, kā arī tādēļ, ka pirmajos īstenošanas gados (2014–2015) bija liels vakanču īpatsvars.

Visbeidzot, visām aģentūrām novērtēšanas periodā kopīga iezīme ir tāda, ka nepārtraukti tiek veikti darbības pasākumi nolūkā vēl vairāk uzlabot aģentūru efektivitāti. Aģentūras jo īpaši, sadarbojoties ar Komisiju, turpināja uzlabot savas procedūras un programmu pārvaldības funkcijas, kā arī ieviesa vairākus vienkāršojumus. Procedūras arvien vairāk tika pārvaldītas elektroniski (bezpapīra darbplūsmas, pieteikumu elektroniska iesniegšana, automātisku pārbaudes funkciju integrēšana elektroniskajās veidlapās, saņēmējiem paredzēto projekta ziņojumu automatizācija utt.), kā arī tika darīti pieejami jauni IT rīki, kas ļāva racionalizēt

[17] *REA* pilnvaras kopš novērtēšanas perioda sākuma tika būtiski mainītas, tādēļ jebkurš sākotnējā izmaksu un ieguvumu analīzē (IIA) iegūto aplēšu salīdzinājums ar īpašajos finanšu pārskatos (ĪFP) dotajām aplēsēm un faktiskajiem rādītājiem ir rūpīgi jāizvērtē, ņemot vērā uzdevumu un darba slodzes līmeņa izmaiņas. Šajā grafikā salīdzināmības labad ir ilustrēti visu aģentūru ietaupījumi.

[18] Revīzijas palātas īpašais ziņojums par *INEA* darbību arī apstiprināja zemākās administratīvās izmaksas (lai gan nedaudz augstākas personāla izmaksas).

procedūras. Četrās izpildaģentūrās, kas vada programmu "Apvārsnis 2020", uzlabojumi un vienkāršojumi ietvēra šādus aspektus: priekšlikumu attālinātas vērtēšanas plašāka izmantošana; vienota noteikumu kopuma ieviešana; dotācijas nolīgumu elektroniska parakstīšana; dalībnieku portāls kā vienots kontaktpunkts saziņai ar dalībniekiem; vienots izmaksu līmenis; fiksēta netiešo izmaksu likme.

Tomēr ziņojumi liecināja, ka visos gadījumos personāla izdevumi pieauga vairāk, nekā tika prognozēts sākotnējās aplēsēs 2013. gadā attiecībā uz novērtēšanas periodu. Tas daļēji notika tādēļ, ka aģentūrām bija jāpiesaista un jāpieņem darbā specializētāks (tādējādi — arī dārgāks) personāls, nekā tika paredzēts sākotnēji. Vēl viens iemesls ir tāds, ka īpašajos finanšu pārskatos aplēstajā personāla izmaksu apmērā nebija ņemta vērā algu indeksācija, paaugstināšana amatā un darbinieku statusa paaugstināšanās. *CHAFEA* gadījumā personāla izmaksas ietekmēja arī vajadzība nolīgt darbiniekus augstākās funkciju grupās, lai uzturētu pievilcību tam, ka aģentūra atradās Luksemburgā. Šīs ir dažas no atziņām, kas jāņem vērā, pārdomājot turpmāko deleģējumu aģentūrām 2021.–2027. gada ES programmu īstenošanai.

7. Cilvēkresursu pārvaldība — pozitīvi rezultāti, bet gaidāmas problēmas

Izpildaģentūru darbinieku skaits ir noteikts ES budžetā, un katra aģentūrai deleģētā programma rada attiecīgu darbinieku skaitu. Šī saikne starp programmu un darbinieku skaitu rada zināmu neelastību, un tas ir liedzis aģentūrām izmantot savu darbaspēku elastīgi, lai spētu rīkoties ļoti lielas darba slodzes situācijās[19]. Tomēr vērtētajā periodā dažas aģentūras īstenoja labu praksi un dinamiski pārcēla darbiniekus aģentūras ietvaros, ievērojot piemērojamo noteikumu ierobežojumus.

Lielākā daļa aģentūru darbinieku ir nodarbināti programmu īstenošanā, un tikai aptuveni 10 % veic atbalsta funkcijas — tas ir zemāks rādītājs nekā Komisijā[20]. Ņemot vērā aģentūru uzdevumu īstenot lielu daļu no ES budžeta, aptuveni 25 % no aģentūru darbiniekiem strādā finanšu nozarē, salīdzinot ar 9 % Komisijas darbinieku. Šie rādītāji šķietami apliecina, ka aģentūru orientēšanās uz darbības programmu pārvaldību un ar to saistītajiem finanšu uzdevumiem ir pienācīgi atspoguļota to personāla organizatoriskajās funkcijās.

2016. gadā veikta darbinieku viedokļu aptauja liecināja, ka darbinieku iesaistes līmenis[21] piecās no sešām izpildaģentūrām pārsniedza Komisijas vidējo rādītāju. *EACEA, EASME, ERCEA, INEA* un *REA* darbinieku iesaistes līmenis bija 65–70 %, salīdzinot ar Komisijas vidējo rādītāju 64 %. *CHAFEA* darbinieku viedokļu aptaujā tika pausts zemāks darbinieku labsajūtas līmenis nekā citās izpildaģentūrās, kā arī mazāka darbinieku iesaiste. Novērtējumā tas tika skaidrots ar to, ka aģentūra ir neliela un relatīvi izolēta no citām aģentūrām, jo atrodas Luksemburgā. Tas neļāva *CHAFEA* darbiniekiem vienlīdz lielā mērā piedalīties minēto sešu aģentūru darba tirgū.

Kopumā aptauja liecināja, ka darbinieki uztver izpildaģentūras kā stimulējošas un dinamiskas darba vietas, kurās ir izcila iekšējā saziņa un ieviesti lietderīgi procesi un procedūras.

[19] Revīzijas palātas īpašajā ziņojumā par *INEA* darbību arī noteica nepieciešamību sasniegt lielāku elastību darbinieku sadalē starp programmām vienā un tajā pašā aģentūrā.

[20] Rēķinot visas Komisijas darbvietas, 2018. gadā 27 % no šīm darbvietām tika piešķirtas administratīvā atbalsta un koordinācijas funkciju veikšanai. Šis procentuālais rādītājs kopš 2012. gada ir bijis relatīvi stabils un labi atspoguļo pienākumus un ar tiem saistītos iestādes uzdevumus.

[21] Darbinieku iesaiste ir agregēts rādītājs. Pilns ietverto jautājumu saraksts ir pieejams Komisijas dienestu darba dokumentos attiecībā uz dažādajiem novērtējumiem.

Darbinieki arī uzskata, ka aģentūras mudina strādāt sadarbojoties un izmantot jaunas un labākas darba metodes.

Tomēr tajā pašā aptaujā darbinieki ne tik pozitīvi raksturoja savas karjeras attīstības un mobilitātes iespējas. Četrās no sešām aģentūrām šis rādītājs ir zemāks nekā vidēji Komisijā, jo īpaši mazākās aģentūrās darbiniekiem ir grūti pāriet citā amatā, kas atbilstu to prasmēm un kompetencēm.

Balstoties uz pārdomātiem līdzdalības procesiem, aģentūras ir ieviesušas stratēģijas, kas ir palīdzējušas tām efektīvi veikt turpmāko rīcību galvenajos cilvēkresursu jautājumos, kuri tika identificēti darbinieku viedokļu aptaujā. Starp pozitīvajiem notikumiem ir svarīgi uzsvērt to, ka arvien pieaug darbinieku nolīgšanas kanālu nošķiršana, piesaistot Eiropas Personāla atlases biroju gadījumos, kad ir nepieciešami vispārēja profila darbinieki, un izmantojot izpildaģentūras iekšējos procesus gadījumos, kad ir vajadzīgi speciālisti. Šī nošķiršana palīdzēja izvairīties no problēmām darbā pieņemšanas procesos, jo īpaši gadījumos, kad ātri bija jāpieņem darbā daudzi dažāda profila darbinieki.

2018. gada darbinieku viedokļu aptaujas rezultāti liecina, ka kopumā aģentūru centieni ir atmaksājušies, jo galvenajos rādītājos rezultāti ir vēl vairāk uzlabojušies, izņemot *EACEA*; tās situācija daļēji saistīta ar grūtībām iekšējās kontroles jomā 2018. gadā. Novērtējumos tika identificēta vajadzība veidot plašākas sinerģijas un lietderību atsevišķu cilvēkresursu jautājumu risināšanā, balstoties uz pašreizējiem kopīgajiem noteikumiem un procedūrām. Tomēr novērtējumos ir atklātas problēmas, kuras joprojām ir jārisina, piemēram, ir jāattīsta darbinieku prasmes politikas atgriezeniskās saites jomā, kā arī vairāk ir jāiegulda profesionālajā orientācijā un attīstībā.

8. Pilnvaru maiņa — izšķirīgs brīdis

Jauna plānošanas perioda sākums (kā 2014. un 2021. gadā) aģentūrām ir sarežģīts posms. Aģentūru pilnvaras tiek mainītas, lai tām uzticētu vadīt jaunu programmu paaudzi. Tām ir jāievieš procedūras jauno programmu uzsākšanai, vienlaikus turpinot ievērot un veikt maksājumus par iepriekšējo programmu projektiem. 2014. gadā jauno programmu vadība nozīmēja palielinātu finanšu piešķīrumu, kam bija nepieciešama jaunas vadības struktūras, informācijas tehnoloģiju sistēmu un atbalsta pakalpojumu izstrāde, lai atbalstītu paplašināšanos, kā arī nācās pārvarēt daudzu jaunu darbinieku nolīgšanas posmu. Šo pārejas periodu raksturo vadības sarežģījumi, kas saistīti ar divu atšķirīgu noteikumu, procesu un procedūru kopumu īstenošanu. Neraugoties uz šiem sarežģītajiem nosacījumiem, tika uzskatīts, ka jaunā plānošanas perioda sākumā (2014–2015) aģentūras darbojas efektīvi, jo tās ieguldīja būtiskus resursus savu procedūru racionalizēšanā un dokumentēšanā attiecībā uz jaunajām programmām. Visvairāk skartās aģentūras bija *EASME* un *INEA*, kuru darbinieku skaits laikposmā no 2013. līdz 2016. gadam pieauga attiecīgi par 175 % un 147 %, bet budžets tajā pašā laikposmā pieauga par aptuveni 220 % un 350 %. Šā intensīvā sākumperioda dēļ *EASME* un *INEA* neizpildīja vairākus no saviem galvenajiem darbības rezultātu rādītājiem[22].

Līdz ar jaunajām pilnvarām aģentūras saskārās ar tematiski daudzveidīgākiem portfeļiem (sk. 3. nodaļu) un tās uzraudzīja lielāks skaits atbildīgo ĢD (sk. 4. nodaļu). Tas tā jo īpaši bija

[22]Laiks līdz izmaksai Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) programmā 2015. gadā *INEA*; saistību apropriāciju izpilde *TEN-T* un *Marco Polo II* programmā 2014. gadā *INEA*; laiks līdz piešķīrumam programmā "Apvārsnis 2020" (izņemot energoefektivitāti) 2014.–2015. gadā, programmā *LIFE* (tikai 2015. gadā) un *Fast Track* inovācijām (2014.–2016. gadā) *EASME*.

attiecībā uz *CHAFEA* un *INEA*, kuru atbildīgo ĢD skaits palielinājās no viena līdz četriem, un *EASME*, kuru uzraudzīja septiņi atbildīgie ĢD, salīdzinot ar četriem iepriekšējā plānošanas periodā. Novērtējumos arī tika konstatēts, ka sadarbībai starp aģentūrām un atbildīgajiem ĢD, kas pirmo reizi deleģējuši programmas īstenošanas uzdevumus, pirmajos gados pēc deleģēšanas bija jāpaplašinās, lai izveidotu uz uzticēšanos balstītas attiecības starp aģentūrām un atbildīgajiem ĢD. Tas ietekmēja pārvaldi (sk. 4. nodaļu) un attiecības, kuras aģentūra jau bija iedibinājusi ar tās atbildīgajiem ĢD. Aģentūras *CHAFEA*, *INEA* un *EASME* arī mainīja savu nosaukumu un tā saīsinājumu, un tam ir nozīme attiecībā uz pamanāmību un saikni ar saņēmējiem, taču novērtējumi apliecināja, ka šo izmaiņu ietekme, šķiet, nebija būtiska (sk. 5. nodaļu). Izmaiņas ietekmēja arī aģentūru organizatoriskās struktūras. *INEA* un *EASME* ieviesa jaunu vadības līmeni. Kopumā novērtējumos aģentūru iekšējā organizācija tika novērtēta kā tāda, kas ir cieši saskaņota ar tām uzticētajiem uzdevumiem. *EACEA* un *EASME* novērtējumos tika minēts, ka šo aģentūru struktūru varētu uzlabot, savukārt *CHAFEA* novērtējumā tika atzīts, ka problēmas rada tas, ka tā ir neliela aģentūra, jo īpaši darbības nepārtrauktības kontekstā. Tam, ka aģentūras darbinieku skaits ir relatīvi neliels, ir acīmredzamas sekas saistībā ar tās spēju saglabāt zināšanu un darbības nepārtrauktību laikā, kad galvenie darbinieki negaidīti aiziet no darba aģentūrā vai kad iekšēji mainās viņu darba pienākumi.

Plānošanas periodā tika mainītas *REA*, *EASME*, *INEA* un *EACEA* pilnvaras. Analizētajā periodā vairākkārt tika pagarinātas *EACEA* pilnvaras. Novērtējums apliecināja, ka skartās aģentūras elastīgi un efektīvi risināja savu pilnvaru pagarināšanas jautājumu. Visas četras aģentūras spēja paveikt palielināto darba slodzi un/vai papildu uzdevumus. Tomēr novērtējumi apliecināja, ka deleģēšanas procedūra (izmaksu un ieguvumu analīze, informācijas nodošana Padomes izpildaģentūru komitejai, deleģēšanas aktu grozījumi utt.) izrādījās pārāk sarežģīta ierobežotas pilnvaru pagarināšanas kontekstā. Pašlaik nav izstrādātas vienkāršotas deleģēšanas procedūras, kuras var izmantot ierobežotai pilnvaru pagarināšanai plānošanas periodā. Šie ierobežotie pagarinājumi nevajadzīgi noslogoja Komisijas struktūrvienības un aģentūras.

Nobeigums

Sešu izpildaģentūru novērtējumos apstiprinājās to labie darbības rezultāti un pievienotā vērtība ES programmu vadīšanā. Vienlaikus tajos atklājās atsevišķas problēmas, ar kurām joprojām saskaras aģentūras. Dažas problēmas ir kopīgas visām aģentūrām. Viena no tām ir kvalitāte, kāda ir politikas atgriezeniskajai saitei, ko aģentūras sniedz Komisijai, bet cita — vajadzība atjaunināt atsevišķus tiesiskā regulējuma aspektus (izpildaģentūru saprašanās memorandus vai nostādnes). Citas problēmas vairāk ir raksturīgas konkrētām aģentūrām un izriet no to lieluma, atrašanās vietas un vadāmo programmu portfeļa daudzveidības vai ir saistītas ar iekšējās kontroles jautājumiem. Komisija un aģentūras gatavo un īsteno rīcības plānus, lai novērstu identificētos trūkumus un risinātu gaidāmās problēmas.

Dažas no atbildēm uz šīm problēmām būs jāizvērtē, pārdomājot izpildaģentūru nākotni. Komisija ir sagatavojusi priekšlikumus nākamajai ES programmu paaudzei (2021–2027) un pašreiz veic izmaksu un ieguvumu analīzi, lai noteiktu atbilstošo lomu, kāda izpildaģentūrām būtu jāuzņemas to īstenošanā. Šai nolūkā izpildaģentūrām jāspēj pastāvīgi uzlabot darbības rezultātus, jāturpina darboties izmaksu ziņā efektīvi un jāpadziļina sadarbība ar Komisiju. Šajā kopīgajā novērtēšanas procesā gūtās atziņas tiks izmantotas, pārdomājot nākamās ES programmu paaudzes deleģēšanu izpildaģentūrām.